

ILLUSTRERAD TIDNING

IDUN

GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

Mathilde De la Gardie, 1826-1907.

DET AR icke första gången, men i dag i anledning af hennes nyligen timade bortgång, som för Iduns läsarinor återges dragen af den gamla grefvinnan De la Gardie, konungens trofasta och afhållna ungdomsväninna, en högt

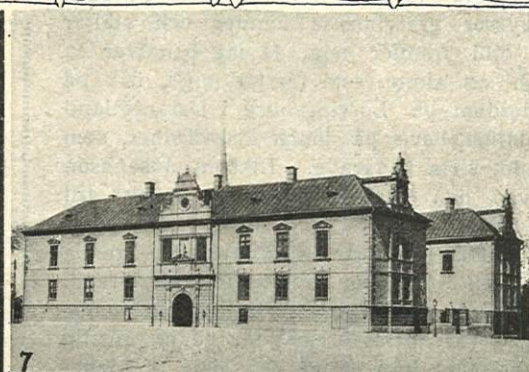
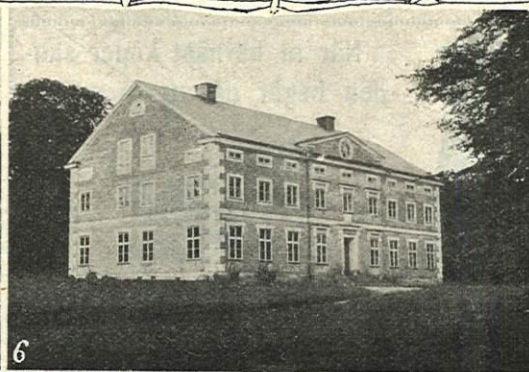
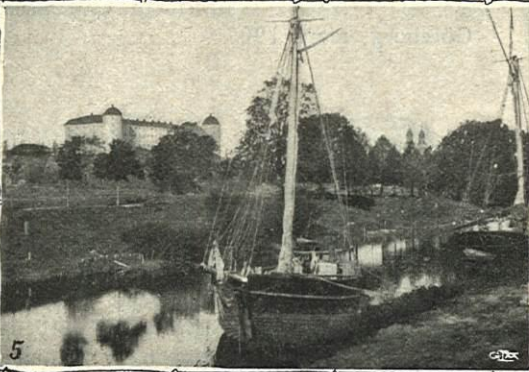
uppsatt dam och en gång, hvarhelst hon kom, medelpunkten för ett glad, spirituellt och älskvärdt umgängeslif, så som det lefdes i forna dagar i läsecirklar, "charades en action", sällskapsspetakel, tillfällighetsvers och "öfverraskningar".

GREFVINNAN Mathilde De la Gardie, om hvars minnesrika lif här nedan skall gifvas några korta antydningar, växte upp på Stenhammar, faderns egendom i Södermanland, nu i prins Wilhelms ägo, och på Uppsala slott, där hennes föräldrar, landshöfdingen och friherrinnan v. Kræmer, f. Söderberg, i sitt hem samlade inte bara länets och stadens s. k. honoratiore, men alla, som i ett eller annat afseende utmärkt sig och särdeles då i den vittra världen. I en krets, där en Geijer, Atterbom, Josephson, för att nu icke tala om "de unga prinsarne" voro trägna um-

"ANTIGONE"

gängesvännen, rör sig den unga flickan, en intagande blondin, begåfvad, musikalisk, älskvärd, graciös... Hon dansar "ryska masurkan" med utsökt behag och hennes väsen har en egendomlig mjuk charm, som hennes beundrare ännu bevara i troget minne. Till detta är hon något — nej, mycket af en konstnärinna. Hennes samtida vittna enstämmigt där-om. Konungen, hennes umgängesvän, har stundom erinrat om hennes Antigone, Bernhard von Beskow tackar i bref till hennes far för de berömda föreställningarna och prisar hos hjältinnan "denna blandning af värdighet och

1. GREFVINNAN DE LA GARDIE SOM BARN MED SINA SYSKON ROBERT OCH LOTTEN VON KRÆMER. 2. MATHILDE DE LA GARDIE PÅ ÄLDRE DAGAR. A. JONASON FOTO. 3. GREFVINNAN DE LA GARDIE I YNGRE ÅR MED EN AF SINA DÖTTRAR. 4. GREFVINNAN DE LA GARDIE SOM ANTIGONE. 5. UPPSALA SLOTT OCH FYRISÅN. 6. SILFÅKRA. 7. LINKÖPINGS SLOTT.

behag, af själskraft och smältande ömhet, med eld i blick och tårar i röst...“

Man gaf — det var 1860 på Uppsala teater — Sophokles skådespel med Mendelssohns musik under Josephsons ledning. På den sistnämndes enträgna begäran hade den unga grefvinnan åtagit sig hufvudrollen. Några år senare skriver J. apropå representationen på Kungliga teatern: "... jag tviflar på, att hufvudrollerna och chörerna (i Uppsala O. D.) blifva bättre än vid vårt oförgätliga företag.“

Men Antigone är ingalunda hennes enda roll. Atterbom inflätar i en dikt en hyllning till hennes Jolantha, och C. F. Ridderstad jämför henne med Elise Hwasser apropå hennes uppträdande i Scribes "När damerna föra krig“.

Om samma pjäs, som bl. a. uppfördes på 60-talet å Södra teatern i Stockholm, säger nu vid hennes död en insändarinna till denna tidning:

"Det var en afton under säsongen 1867 — möjligen 66. Jag, då en ung flicka, blef erbjuden en biljett till en välgörenhetsrepresentation på Södra teatern. I salongen fanns den eleganta världen, fruntimmerna mest i svarta sidenkjolar med hvita garibaldilif, iträdda med svarta sammetsband eller kulörta sidenband — eller i de då så vanliga ljusgula mohairklädnaderna — med hvita "spektakelkappor" i burnusform utanpå.

Men intresset drogs mest till scenen, ty där skulle man för en gång få skåda "Sveriges förnämsta aktris", grefvinnan De la Gardie i hufvudrollen i Scribes "När damerna föra krig"... Grefvinnan spelade oförlikneligt“.

Det är af intresse att bland hennes medspelare under Uppsalatiden var bl. a. — direktör Gustaf Fredrikson.

De drömmar om ett lif helt ägnadt den dramatiska konsten, som någon gång rörde sig i denna Jolanthas blonda flickhufvud, blefvo endast drömmar. År 1850 ingick hon äktenskap med sedermera landshöfdingen i Linköping, talmannen i andra kammaren greve Robert De la Gardie, en af de unga studenter, som umgäms hos hennes fars hus, någon gång hennes medspelare.

Hennes hem blir det gamla Silfåkra i Skåne, där hon tillbringar nitton år af sitt lif, år, om hvilka föga talats, men på hvilka biskop Billing hänsyftar i sitt tal vid hennes sista färd:

"Det tyckes vara ett långt afstånd mellan kungaborgen och torparstugorna på Silfåkra, men från båda välsignas varmt den gamla goda grefvinnans minne.“

I Linköping såsom "länets furstinna" upplifvar hon de Kræmerska traditionerna, deltar med varmaste intresse i allt, som rör länets väl och ve, står i spetsen för välgörenhetsföretag, utförvar en älskvärd gästfrihet, sprider glädje omkring sig, icke minst bland ungdomen, outtröttlig som hon är, då det gäller att roa och underhålla.

Minnesgod som få för hon en vidlyftig korrespondens och underlåter aldrig att glädja sina vänner med små uppmärksamheter i form af "superba päron", de vackraste buketter o. s. v.

Adolf Lindblad, som till henne skref (1856): "Jag kysser grefvinnans händer och ställer hennes bild framför mig, då jag behöfver en själ och ett sinne, som förstår mig“, fick på sin ålderdom på Löfvingsborg i Östergötland röna otaliga bevis på denna älskvärdhet, som hon i det sista bevarade. Liksom Josephson har äfven han skrivit "ord och musik" till hennes ära.

Sina sista lefnadsår tillbragte den gamla grefvinnan i Stockholm, somrarne i Marstrand. Hon tillhörde konungens förtroliga umgängeskrets och var alltid föremål för en outtröttlig uppmärksamhet från denne den siste af hennes vittra vänner.

H. P.

FRU ALFHILD AGRELL:

AF ALLA möjliga orsaker begära vi rösträtt: ej allenast för att få användning för våra förtjänster, utan också — hören, I män — för att få användning för våra fel.

Vi vilja kunna få sätta in vår "lilla" blick, när det gäller bedöma de stora frågorna; vi vilja kunna få med den trånga hushållsvyn bedöma miljonföretagen. (Vid t. ex. inspektionen af Rindöbygget skulle en kvinna ovillkorligen

ha upptäckt "literbuteljerna dolda bakom stenblocken". Det är möjligt, att hon icke upptäckt något annat, men kanske hade detta ej heller varit nödvändigt.) Vi vilja köpa adelskap åt vår, mest genom otillräckliga hushållspengar frampinade, storartade förmåga att "tänja på slanten" och i stadshushållningen få sätta in vår ångestfulla bäfvan för en större skuldsättning, ty är det ej fasan för att göra en större skuldsättning än hvad nödvändigt är, som Sverige behöfver just nu mest af allt?

Hur det varit möjligt för mycket intelligenta män att på en gång förorda allmän rösträtt för män och samtidigt vilja (fortfarande) fastslå budskapet: "kvinnan tige i församlingen", hör till de gåtor, som ej kunna lösas — åtminstone i denna världen.

Ty hvad betyder allmän rösträtt för män? Jo, det betyder insläppandet af kolingarnas och Skeppsbromännens skrå. Se dem bara en enda gång vända ut och in på sina fickor, letande efter möjligheten till en sup, och man skall förstå deras motståndskraft — mot slanten — vid ett val.

Och så skola de nyktra, de äfven som förfallna ofantligt mycket mindre förfallna kvinnorna vara uteslutna som helhet — hela vårt intelligensfält hållas i träda.

Är det ej nästan, som om vi fruktades, ej såsom underhaltiga, men såsom obekväma? Ur kolingarnas grupp kan näppeligen en statsminister hamras fram, men hur det däremot kan komma att gå med kvinnorna är ju mera ovisst, oberäkneliga som de äro.

Ja, tänk om vi verkligen vore så oberäkneliga, att vi en gång skulle kunna lära oss

När ni närmast köper skodon begär då att få se

Victoria kängan

Profva dem och öfvertyga Eder att de göra skäl för namnet

"Damernas favorit".

VICTORIA-kängor säljas i finare skoaffärer öfverallt — i alla modärna färger och skinsorter, till populära priser.

statskonst? Nå hvad mer? Det blefve ju ändå männen, som finge äran — de, som lärt oss af sitt öfverflöd. Så begära vi rösträtt som ung, entusiastisk, obrukad kraft att möta ungsocialisternas uppmarsch under hatets ohyggliga blodsfana.

Låt en mor, en syster få deltaga i skötandet af staten, låt henne fullt förstå hvad det verkligen gäller, och varen säkra om, att hon som uppfostrarinna skall få nya, stora vyer och genom detta en ny kraft att fostra gossens själ. Ty det är dock i barnkammaren medborgaren anlägges.

Ja, vi begära rösträtt af alla orsaker på jorden. Vi äro trötta på att likna de omätliga norrlandsskogarnas lingonskördar, som år efter år, sekel efter sekel blommat, satt frukt och förvisnat till ingens nytta.

Vi vilja *gagna*, ej endast som kvinnor, men så mycket vi kunna — därför vilja vi ha rösträtt.

Vår obrukade intelligens pinar vår ansvars-känsla.

Och vår kvinnlighet? Varen lugna för den. Den är djupare anlagd och sträfvar mot ett djupare mål än att något så litet som en social medvind (ändtligen) skulle kunna förskingra den. —

Vi begära — i korthet sagdt — rösträtt för att ej längre känna oss tillhöra männen — men mänskligheten.

Stockholm, mars 1907.

ALFHILD AGRELL.

FRU FRIGGA CARLBERG:

Herr Redaktör!

NI VILL HA svar på frågan: *Hvarför* önskar ni rösträtt?

Därför att den enklaste rättskänsla kräver det.

Därför att det är fullt logiskt.

Därför att våra barn behöfva skyddas af förnuftiga och humana lagar.

Därför att äfven vi kvinnor behöfva skyddas af förnuftiga och humana lagar.

Därför att vårt lands och vårt folks framtida utveckling behöfver alla goda krafter.

En fransk författare har en gång yttrat: "Genom att förneka kvinnan politisk rösträtt minska vi med hälften folkets själ."

Och folkets själ det är alla dess möjligheter, alla dess etiska, kulturella och nationella värden.

Jag önskar rösträtt *därför* att jag anser, att Sveriges folk inte längre har råd att lefva med endast en half själ.

FRIGGA CARLBERG.

Göteborg, mars 1907.

*

FRU HILDA SACHS:

Herr Redaktör!

HVARFÖR JAG önskar rösträtt?

Emedan kvinnornas rösträtt är ett led i kampen för kvinnosaken.

Stockholm, mars 1907.

HILDA SACHS.

*

Prenumerera oför-töfvadt på

BARNGÅRDEROBEN

alla mödrars ovärderliga skatt och hjälpreda.